

Hållbar betesbaserad köttproduktion

Delprojekt inom "*Ökad helhetsyn kring
hållbar livsmedelsproduktion*"

LEKS - Länsstyrelsernas energi-och
klimatsamordning

RUS - Regional utveckling och samverkan
i miljömålssystemet

LD 21 - Landsbygdsdirektörernas
chefs nätverk

Länsstyrelserna

Titel: Hållbar betesbaserad köttproduktion
Författare: Mia Davidsson, Cecilia Kilbride och Maria Henriksson
ISBN: ISBN: 978-91-7675-354-5
Rapportnummer: 2024:08
Diarienummer: 604-33375-2024
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Joner Bildbyrå

Förord

Länsstyrelserna har uppdrag som spänner över många olika områden och medarbetarna besitter många olika kompetenser. Ibland kan målkonflikter uppstå då infallsvinklarna är vitt skilda. Därför är det viktigt att jobba med att skapa samsyn och helhetsperspektiv. Initiativet med projektet *Ökad helhetssyn kring hållbar livsmedelsproduktion* är en del i detta arbete. Genom gemensamma utbildningar och gruppdiskussioner kan vi utvidga våra perspektiv och få förståelse för att det finns olika synsätt. Genom gruppdiskussioner lär vi känna varandra bättre och det blir lättare att föra dialoger mellan olika enheter och avdelningar.

Betesbaserad köttproduktion är central för att vidmakthålla en hållbar livsmedelsproduktion i Sverige. De betande djuren har en avgörande betydelse för att bevara och återfå ett rikt odlingslandskap. Djuren har också en plats i det hållbara jordbrukets kretslopp som kan minska vårt beroende av importerade gödningsmedel. Idisslarnas roll är dock ifrågasatt då de har en stor del i metanavgången. Med kunskap om de övriga nyttorna som idisslarna uträttar kan polariseringen i frågan minskas.

Denna rapport redovisar ett samarbetsprojekt 2024 mellan LEKS – Länsstyrelsernas energi- & klimatsamordning, RUS – Regional utveckling & Samverkan i miljömålssystemet och LD21- Landsbygdsdirektörernas chefsnätverk. Detta omfattade två halvdagswebbinarier på tema hållbar betesbaserad nötköttsproduktion för berörda medarbetare på länsstyrelserna. Projektet har finansierats av LEKS och RUS. Projektledning har varit Mia Davidsson, Länsstyrelsen Skåne, Maria Henriksson, Länsstyrelsen Halland och Cecilia Kilbride, Länsstyrelsen Kalmar.

Kristianstad 2024-10-28

Veronica Lauritzsen
Kontaktlänsråd miljömål,
Länsstyrelsen Gävleborg

Johanna Sandwall
kontaktlänsråd energi och klimat,
Länsstyrelsen Södermanland

Anna Olofsson
kontaktlänsråd landsbygd/lantbruk,
Länsstyrelsen Örebro

Åsa Lindberg
Landsbygdsdirektör
Länsstyrelsen Skåne

Innehåll

HÅLLBAR BETESBASERAD KÖTTPRODUKTION	1
FÖRORD	4
INLEDNING.....	7
Initiativtagare	7
Tidigare delprojekt	7
Utbildning "Hållbart och lönsamt jordbruk"	8
Cirkulär ekonomi i växtodling.....	9
HÅLLBAR BETESBASERAD KÖTTPRODUKTION	9
Bakgrund till projektet	9
Projektledare och projektets styrgrupp.....	10
Projektplan	10
Syfte	10
Mål	10
Målgrupp.....	11
Genomförda webinarier.....	11
Teknik	11
Vad är hållbar nötköttsproduktion?.....	12
Betesbaserad köttproduktion i praktiken	14
Inspel från gruppdiskussioner	16
Vilka var deltagarna?.....	18
Positiv respons	20
Enkät svar	20
SLUTSATSER	27
Projektgruppens reflektioner	27
Utmaningar till kommande projekt.....	28
Formen	28
Att nå målet med ökad samverkan inom länsstyrelserna	29
Att nå målet med <i>Ökad helhetssyn kring hållbar livsmedelsproduktion</i>	29

Har målen nåtts enligt projektplan 29

Inledning

Projektet Ökad helhetssyn kring hållbar livsmedelsproduktion har startats för att gemensamt ta sig an utmaningar för att uppnå de nationella miljömålen kopplade till Livsmedelsstrategin.

Initiativtagare

Initiativtagare till projektet är LEKS – Länsstyrelsernas energi- & klimatsamordning, RUS – Regional utveckling & Samverkan i miljömålssystemet samt LD21- Landsbygdsdirektörernas chefsnätverk. LEKS och RUS finansierar projektet.

Länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning, LEKS, arbetar för att stödja länsstyrelsernas arbete med att genomföra energiomställningen och att begränsa klimatpåverkan i länen. LEKS bildades 1 juli 2013 som en följd av pilotlänsatsningen för grön utveckling. Inom LEKS bedrivs ett antal utvecklingsprojekt. Dessa syftar till att lyfta länsstyrelsernas energi- och klimatstrategiska arbete inom områden såsom miljöprövning, miljötillsyn, fysisk planering, landsbygdsutveckling, näringslivsutveckling och övergripande styrning och samverkan. Denna rapport är slutrapport för ett av dessa utvecklingsprojekt.

RUS står för Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet och svarar för gemensamma uppgifter i det regionala miljömålsarbetet, till nytta för länsstyrelsernas och Skogsstyrelsens miljömålsuppdrag, andra verksamheter inom länsstyrelserna, länsrådsutskottet för miljö och energi och i dialog och samverkan med Naturvårdsverket, andra nationella myndigheter och Sveriges kommuner och regioner. RUS är kontaktyta mellan nationell, regional och kommunal nivå i miljömålsarbetet.

Landsbygdsdirektörerna är ett nätverk med syfte att genom samordning och erfarenhetsutbyte underlätta, samt öka kvaliteten och effektiviteten i länsstyrelsernas fullgörande av sina uppdrag inom området lantbruk och landsbygd inklusive EU-stöd till fisket. Nätverket syftar också till att underlätta kommunikationen mellan länsstyrelserna samt mellan länsstyrelserna och våra uppdragsgivare, andra berörda myndigheter och intresseorgan. Ett gemensamt agerande ska eftersträvas i strategiskt viktiga frågor.

Tidigare delprojekt

Här beskrivs kort vad som gjorts tidigare i projektet. Mer går att läsa på RUS och LEKS samarbetsytor, [Arbetsyta RUS - Hållbart jordbruk - Alla](#)

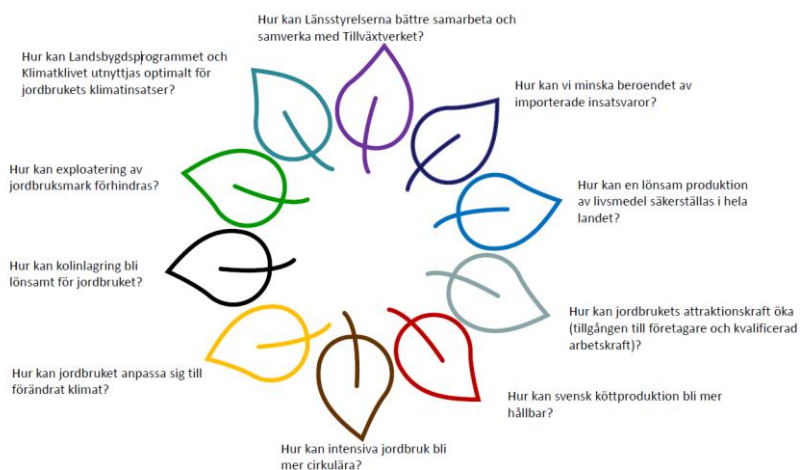
[dokument \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se) och [Energi- och klimatsamordning - Landsbygdsutveckling \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se)

Utbildning "Hållbart och lönsamt jordbruk"

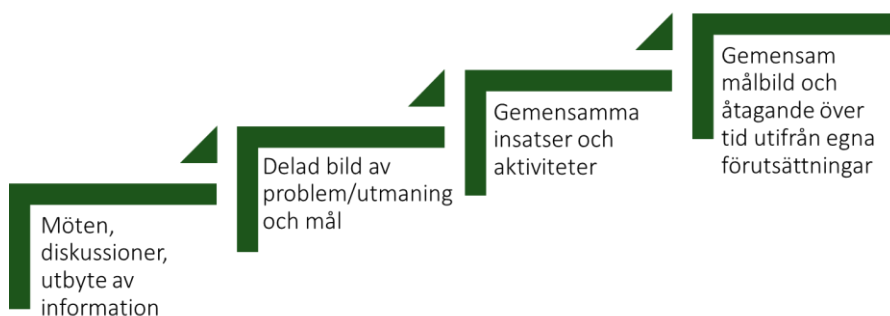
Länsstyrelsernas expertis inom olika sakområde samlades i en övergripande utbildning med fokus på hållbart och lönsamt lantbruk under vintern 2021, ca 80 specialister deltog.

Efter utbildningen utformades en särskild grupp om ca 30 experter som tog fram en Agenda för samhandling. Ett underlag med 10 prioriterade utmaningar togs fram, se Figur 1.

Samhandling var ett nyckelord i projektet då man såg ett stort behov av att utveckla samarbetet mellan länsstyrelsernas olika sakområden och mellan länsstyrelserna, regioner och nationella myndigheter. Detta illustreras av en samverkanstrappa, se Figur 2.

Figur 1 Prioriterade utmaningar i projektet

Figur 2 Samverkanstrappan

Cirkulär ekonomi i växtodling

Länsstyrelsen i Gävleborg höll telefonintervjuer med 20 växtodlare från 12 olika län. Intervjuresultaten presenterades på ett länsstyrelseseminarium om jordhälsa den 26:e april 2023.

Hållbar betesbaserad köttproduktion

Bakgrund till projektet

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. För att livsmedelsstrategin ska bli verklighet måste sakkunniga från flera olika områden ha samsyn på hur de olika målsättningar kan nås utan större kompromisser (målkonflikter) mellan de olika målen. För länsstyrelserna innebär detta att sakområden såsom landsbygdsutveckling, kulturmiljö-, miljö-, energi- och klimatmål, och regional tillväxt behöver närma sig och förstå varandra, samt tillsammans hitta områden där samhandling kan ske.

Idag förespråkas en mer växtbaserad kost och att den totala köttkonsumtionen ska minskas. Samhällsdebatten kan upplevas polariserad och därför blir bra och balanserade faktaunderlag viktiga för länsstyrelserna för att delge internt och externt budskap. Den totala livsmedelsproduktionen ska öka i landet. Sverige är ett långsträckt land med betydande skillnader i produktionsförutsättningar. I vissa delar av landet är det möjligt att minska en del av foderproduktionen på åkermark till förmån för odling av grödor till humankonsumtion. I områden med kortare vegetationsperiod och i skogs- och mellanbygd där vallodling lämpar sig bäst är betesbaserad djurproduktion ett balanserat alternativ. Detta projekt informerar och nyanserar utrymmet för betesbaserad köttproduktion inom följande områden:

- Utsläpp av klimatgaser, konsekvenser och vinster vid klimatanpassning.
- Betald landskapsvård av natur- och kulturmiljöer, biologisk mångfald och ekonomi.
- Betesbaserad köttproduktion i praktiken.

Projektledare och projektets styrgrupp

Projektet har letts av, från vänster: Mia Davidsson, Länsstyrelsen Skåne, Maria Henriksson, Länsstyrelsen Halland och Cecilia Kilbride, Länsstyrelsen Kalmar

Projektledarna har haft kontinuerlig avstämning med styrgruppen som representeras av, från vänster: Magnus Eriksson, RUS, Gävleborg, Joakim Svensson, LEKS, Östergötland, Nina Elmsjö, LD21, Jönköping, Lovisa Forsell, LD21, Örebro och Malin Körnell, enhetschef Länsstyrelsen, Skåne.

Projektplan

Syfte

Länsstyrelsen arbetar med flera miljömål främst; Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt- och djurliv som sker parallellt med kulturmiljöarbetet, klimatpåverkan och klimatanpassning. Vilka alla är delar i uppdraget Ett hållbart livsmedelssystem. Med utgångspunkt från dessa miljömål, ska ett hållbart livsmedelssystem implementeras i Länsstyrelsernas arbete.

Mål

Det kortsiktiga målet med utbildningsprojektet om hållbar betesbaserad köttproduktion är att:

- Höja kunskapsnivån hos tjänstepersoner om nyttor av betesbaserad köttproduktion.
- Förankra ett framtida underlag för länsstyrelsernas arbete för ökad hållbar livsmedelsproduktion genom att utnyttja betesmarker och idisslare.

- Projektet ska nå en bred representation inom Länsstyrelsernas olika områden.

De långsiktiga målen är att:

- Öka kunskapen om utnyttjande av betesmarker för livsmedelsproduktion och för natur- och kulturmiljöarbete Sverige.
- Öka och bevara den biologiska mångfalden i svenska betesmarker.
- Minska beroendet av importerade insatsvaror.
- Bidra till livsmedelsstrategins mål om ökad självförsörjning.

Målgrupp

Projektet riktar sig till chefer, handläggare och projektledare inom lantbruk, landsbygd, kulturmiljö samt samordnare inom miljömål, energi och klimat.

Genomförda webinarier

Två halvdagswebbinarier genomfördes den 24 april respektive den 16 maj 2024. Första webinariet hade till syfte att svara på frågan; *Vad är hållbart nötkött?* Det andra webinariet handlade om *betesbaserad köttproduktion i praktiken*. Nedan presenteras innehållet kortfattat. Eventuella feltolkningar i dessa kan förekomma och därför hänvisar vi även till filmerna.

Båda webinarierna filmades och kan ses på [Åtgärdsarbete \(lansstyrelsen.se\)](https://atgardsarbete.lansstyrelsen.se), Hållbart Jordbruk och på [Energi- och klimatsamordning - Landsbygdsutveckling \(lansstyrelsen.se\)](https://energi-ochklimatsamordning-landsbygdsutveckling.lansstyrelsen.se). På dessa sidor hittar du också presentationerna. Som bilaga i denna rapport finns en kortfattad sammanställning i punktform. Den ger en snabb överblick över innehållet i föreläsningarna.

Teknik

Eftersom Länsstyrelsernas digitala mötesverktyg, Skype, inte är tillförlitligt vid ett stort antal deltagare sökte vi hjälp utifrån för att kunna sända webinarierna på ett driftsäkert sätt. Till vår stora tacksamhet fick vi hjälp av SLU Alnarp att organisera och sända via Zoom. Zoom möjliggjorde också "Breakout Rooms" för diskussioner mellan deltagarna. Särskilt tack till Madeleine Magnusson, Jill Streimert och Johanna Grundström på SLU.

Klart för sändning ifrån Alnarp

Vad är hållbar nötköttproduktion?

Snabbkurs "Nötköttproduktion för noviser"

Maria Henriksson, Agronom och projektledare, Länsstyrelsen Hallands län. En grundläggande och för flera deltagare kunskapshöjande fakta om uppfödning av nötkreatur.

Maria gav oss en grundläggande bild av kornas matsmältningssystem och klargjorde för oss att det är absolut Fake news att korna pruttar ut metangasen - de rapar upp den och gasen bildas i en av kornas fyra magar som kallas våmmen. Vi fick också en tydlig bild av de grupper nötkreaturen delas in i, vad de utfodras med, deras livscyklar, hur mjölk och köttproduktion styr varandra och vilka djur som går på bete.

Vad är hållbar köttproduktion - kan den mätas?

Christel Cederberg, Biträdande professor i Hållbara jordbrukssystem Chalmers.

Christel informerade om den globala lägesbilden för nötköttproduktion och annan köttproduktion och hur den har förändrats sedan 1960-talet och fram till nutid. Vi fick en tydlig bild av vilka växthusgaser som dominerar från jordbruket, från vilken del av jordbruket de kommer och i vilken mängd samt utsläpp och mängd från importerade insatsvaror. Hon poängterade även att viktiga miljöaspekter i matproduktionen har haft kraftig dominans på klimateffekter, men att man måste lägga fokus även på andra avtryck inom de planetära gränserna såsom på mark, vatten, kväve och fosfor, samt kemikalier i jordbruket.

Christel underströk återkommande att vi måste våga ta de jobbiga och svåra diskussionerna för vi kommer att behöva göra val för vår och planetens

överlevnad!

De betande köttjurens betydelse i Sverige

Pernilla Tidåker, Universitetslektor, Lantbrukets teknik och system, Sveriges Lantbruksuniversitet

I Pernillas föreläsning framkom att det svenskkonsumerade nötköttet utgör 58 %, resten importeras. Av det svenska nötköttet kommer 20 % från tjurar som aldrig har fått beta. Vi fick här kunskap om vilka nötkreatur som går på bete och på vilken typ av beten. Pernilla pratade också om vallen som foder och dess många positiva effekter på bland annat kolinlagring, i ett beredskapsperspektiv, för minskad användning av bekämpningsmedel och minskad kväveutlakning. Både produktion och konsumtion av naturbetat kött behöver stimuleras med tanke på de viktiga ekosystemtjänster det bidrar med.

Konsumtion av nötkött - vilken betydelse har den?

Elin Rööf, Universitetslektor, Lantbrukets teknik och system, Sveriges Lantbruksuniversitet

Föreläsningen sammanfattade idisslarnas bidrag till klimatpåverkan i den svenska kosten. Hon belyste både nackdelar och fördelar med idisslare ur ett klimat- och miljöperspektiv, där fördelarna överväger. Nötköttskonsumtionen ökar, men betesmarkerna minskar och detta behöver vi vända. Elin tydliggjorde källorna till de olika växthusgaserna metan, lustgas och koldioxid från jordbruket, och förklarade att de har olika uppvärmande effekt och därför räknas om till koldioxidekvivalenter. Vad är lagom antal idisslare i våra naturbetesmarker och hur mycket kött kan vi äta ur ett miljöperspektiv? Samtidigt med vetskapen att korna är enastående i det att de helt eller till stor del kan livnära sig på foder som människor inte kan äta och omvandla detta till näringstät livsmedel i form av kött och mjölk.

Hur ser marknaden ut för hållbar mat - vem betalar?

Niklas Åkesson, agronom, journalist, Publishing Farm. Chefredaktör för tidskriften Ekologiskt lantbruk.

Niklas inledde med vikten av att inkludera lantbruks- och entreprenörsperspektivet i hållbarhetsdiskussionerna och att kombinera övergripande frågor och målsättningar med entreprenörskap. Vi behöver värna om lantbrukare som har ett genuint intresse för hållbar köttproduktion och här står certifierat naturbeteskött och ekologisk produktion i särklass. Handelns betydelse för konsumenternas val och vad är det som egentligen styr konsumtionen? Niklas pratade om hur det ser ut med andelen naturbeteskött och ekologiskt kött i handeln. Att Sverige har minskat sin ekohandel mellan 2016-2022 från 7,9 % till 6,1 % medan vårt grannland Danmark har ökat sin under samma period från

9,6 % till 12,0 %? Samtidigt har Gröna Gårdar, Reko-kyckling och Gårdsällskapet ökat sin omsättning från 104,5 miljoner kronor 2018 till 231,8 miljoner kronor 2022, medan handeln säger att efterfrågan har minskat. Till sist är det politiken som avgör.

Betesbaserad köttproduktion i praktiken

Betesdjurens roll i ett hållbart livsmedelssystem

Sigrid Agenäs, Professor Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och koordinatör för SustAnimal, Centrubildning för de livsmedelsproducerande djurens roll i framtidens livsmedelssystem.

SustAnimals är en satsning från Livsmedelsstrategin med en strategisk forskaragenda med 17 partners från bland annat SLU, LRF, Hushållningssällskapet, RISE, SLU och Svenska Vallföreningen. Perspektivet är Jordbruksmark som basresurs för livsmedelsproduktionen. Här undersöker man bidrag och belastningar från djur i livsmedelssystemet. I gruppen är man inte överens- och det är meningen! Vad är nettoleveransen av livsmedel från svensk jordbruksmark och hur ska gården jobba för att leverera så mycket livsmedel som möjligt samtidigt som biologiska mångfald och markbördighet förbättras/bibehålls för kommande generationer? Sigrid tog med oss på en resa genom den mikrobiella fermenteringen i våmmen (kons största mage) och hur dessa funktioner varit helt nödvändiga för att vi har kunnat bosätta oss i Norden. Hon lyfte även frågor om hur stor andel av vår markyta som är jordbruksmark och hur stor del som är skogsbruk. Och är dagens livsmedelssystem verkligen designat för beredskap och på vilket sätt kan betande kor knytas till beredskap?

Andra frågor som lyftes var: Klarar vi av att hantera alla bollar som är i luften och berör livsmedelsproduktionen? Är vi beredda att diskutera för att nå samsyn i kommunikationen till lantbrukarna och i arbetet för en samlad målbild?

Betesbaserad köttproduktion i praktiken

Anna Jamieson, Verksamhetsledare för Naturbeteskött i Sverige med kunskap om praktisk nötköttsproduktion.

Anna tog ett steg mot lantbrukarens verklighet med betesdrift i praktiken- Ekonomin. Ekonomin och viljan/möjligheterna att satsa är avgörande. Det grundläggande för att få lönsamhet i betesdrift är, utöver pris på insatsvaror, jordbrukspolitik, väder, köttpriser med mera, kostnader för vinterhållningen samt produktionseffektiviteten. Landets varierande naturbetesmarkerna kan ses som en bank i ett beredskapsperspektiv. Anna redogjorde för vad som krävs för att leverera naturbeteskött och att certifieringen Svenskt Sigill Naturbeteskött, finns sedan 5 år tillbaka. COOP har ett eget varumärke.

Flera aktörer är på väg in på marknaden med egna märken. Men varför föds inte alla nötkreatur upp på bete? Anna belyste de möjliga hinder som står i vägen men också de enorma möjligheter som finns att öka naturbetesköttet om vi ökar och sprider kunskap och arbetar mer samordnat!

Känner alla till att det finns en naturbetesdag den 17 juni varje år? Detta är en dag för Länsstyrelserna att känna till!

Betets betydelse för biologisk mångfald

Tommy Lennartsson, Forskare, Institutionen för stad och land SLU, Centrum för biologisk mångfald

Tommy pratar om naturbetesmarken och dess viktigaste funktioner i då- och nutid; från att vara enda föda till djuren till att idag bevara den biologiska mångfalden. Att djur på bete villkorlöst hänger ihop med biologisk mångfald, trots förändringar över tid. Den biologiska mångfalden i odlingslandskapet finns just på betesmarkerna! Tommy underströk värdena i att restaurera före detta betesmarker och presenterade praktisk vägledning i hur man bör tänka. Det handlar inte bara om arealerna - betena ska även utformas på rätt sätt. Till exempel att välja rätt djurslag och tidpunkt och att kombinera betets historia med betets ekologi.

Virtuella stängsel, verktyg för att styra betestrycket

Per Peetz Nielsen, Docent inom etologi och djurskydd på SLU och forskare på RISE

Virtuella stängsel är ännu inte tillåtet att använda i Sverige, men de medför en stor potential. Pågående försök visar på möjligheterna med att kunna släppa djur på naturbetesmark där det är för svårt och krångligt att stängsla. Systemet bygger på att djuren förses med halsband som ger ifrån sig ljudsignal när de närmar sig det virtuella stängslet för att undvika en elstöt om de passerar den. Detta lär djuren sig inom två dagar. Halsbanden styrs via en app där GPS-signaler registrerar var djuret befinner sig. I appen skapar man och ändrar hagar, flyttar djur mellan hagar, hittar djur och utvärderar betestrycket. Trots vissa utmaningar såsom rymning, mobiltäckning och kostnader finns många fördelar med naturvårdsinsatserna, det snabba och flexibla systemet, den snabba inlärningen och att stressnivåerna inte ökar hos djuren jämfört med ett vanligt elstängsel.

Fäbodrift och samverkan i beredskapsperspektiv

Berit Löfgren, tidigare enhetschef på Länsstyrelsen i Gävleborg, nu verksam i föreningen Matvärden.

Berit berättar om fäbodarna i Gävleborg; deras värde i kulturhistorien, för betesmarkerna och den biologiska mångfalden samt livsmedelsproduktionen. Det finns väldigt mycket kunskap kopplat till fäbodrar, hos de som knyter ihop dåtiden med nutiden. Både hur man nyttjar skogs- och betesmarker men även om hur man tar tillvara och förädlar kött och mjölk. En viktig kunskap som spelar roll i ett beredskapsperspektiv.

Den gräsbaseade nötköttsproduktionens roll i ett uthålligt livsmedelssystem

Gunnar Rundgren, konsult, författare och småbrukare

För att lyfta kornas värde kan vi välja att se dess mångsidighet. Kon förser oss inte bara med kött, fett och mjölk utan också skinn, gödsel, naturvård, markberedning och mycket annat. Den står dessutom för människors överlevnad i flera delar av världen. Korna behöver äta 0,6 kg protein för att producera 1 kg ätbart protein åt människan. Gunnar svepte med oss från denna fakta in i hur omvandlingen av proteinet i svenska djur ser ut; mjölk, nötkött, ägg, fläsk, kyckling. Den mest effektiva proteinomvandlingen sker i mjölk, medan nötkött är näst bäst. En inomhusuppfödd tjur har dock en sämre proteinomvandling jämfört med en naturbetande. Hur vi producerar vårt nötkött spelar roll för livsmedelskvalitet, näringstäthet, miljö och djurvälstånd. Gunnar uppmanar att bygga produktionen på kons alla styrkor och mervärden. Såsom proteinomvandlingen från gräs till högvärdiga livsmedel, deras bidrag till växtföljder med vall, som främjar markhälsan samt om de skördar sitt foder själv genom bete som skapar biologisk mångfald. Även tjurkalvar kan födas upp på bete i form av stutar. Utveckla nya och gamla betessystem och ät hela djuret. Betesdrift är extremt hållbart och robust!

Inspel från gruppdiskussioner

Efter föreläsningarna delades deltagarna in i grupper i breakout rooms där följande frågor diskuterades.

- *Hur vi kan använda oss av förmiddagens inspel i våra uppdrag.*
- *Hur vi kan arbeta för ökad samverkan och synkronisering mellan våra ämnesområden och nå högre måluppfyllnad. Delge gärna exempel på redan existerande samverkan.*
- *Behövs fler gemensamma utbildningar som denna? Önskemål om ämnesområden.*

Nedan följer exempel på inspel som deltagarna diskuterade och kom fram till.

Hur vi kan använda oss av förmiddagens inspel i våra uppdrag.

- Bra grund för fortsatta diskussioner på varje länsstyrelse.

- Bra att vi får en nyanserad bild och generell kunskap. Det handlar inte bara om växthusgaser.
- Intern kommunikation är svårt och det är viktigt att hålla lantbrukarna i centrum i dessa frågor.
- Man borde styra och höja ersättningarna till de som gynnar natur- och kulturmarker.
- Ett konstaterande var att livsmedel oftast produceras effektivt med naturvård som en biprodukt. Omvänt kan entreprenörer inom landskapsvård som använder betesdjur ha livsmedelsproduktion som en biprodukt.
- Hur lyfter vi den kunskap och de inspel som finns hos "mindre" lantbrukare när mycket mark och stort antal djur ofta ger högre status i lantbruket. Affärsutvecklingsmöjligheter finns även på mindre gårdar. Inte alltid stordrift som är bäst. Hur kan vi arbeta med detta?
- Kostråd, sociala medier mm påverkar marknaden. Globalt är det mer komplext! Tydliggjordes bra!

Hur vi kan arbeta för ökad samverkan och synkronisering mellan våra ämnesområden och nå högre måluppfyllnad. Delge gärna exempel på redan existerande samverkan.

- Stödhandläggare och de som jobbar med kompetensutveckling borde samverka mer.
- Vi borde upprepa denna information till upphandlingsansvariga inom kommunernas offentliga kök.
- Arbetet med Livsmedelsstrategin är en möjlighet att samverka internt, och att genomföra insatser där producenter och konsumenter möts.
- Klimatklivet är ett stöd som skapar samarbete både inom och mellan länsstyrelserna. Här finns en gemensam målgrupp och vi har ett gemensamt intresse.
- Exempel på samverkan var då de som jobbade med rådgivning i ett län fick frågan från producenter om de inte kunde ordna en träff mellan dem och politiker. Då det inte ligger i deras uppdrag kontaktade de miljömålssamordningen som inom sitt uppdrag kunde ta hand om önskemålet. På så vis blev det ett möte mellan både rådgivning, miljömål, producenter och politiker.
- I ett län har anordnats träffar med nötköttsproducenter där flera avdelningar från länsstyrelsen har deltagit.
- Ett annat exempel på samarbete är att man ordnat "Bushresa". Då bjuder Länsstyrelsen med politiker att besöka gårdar.

- Regelsafari är ett annat exempel där olika enheter/kompetenser, Jordbruksverket, LRF med flera diskuterar regler.
- En länsstyrelse hade gjort inspel via konsekvensanalys på Livsmedelsverkets kostrådsuppdrag.

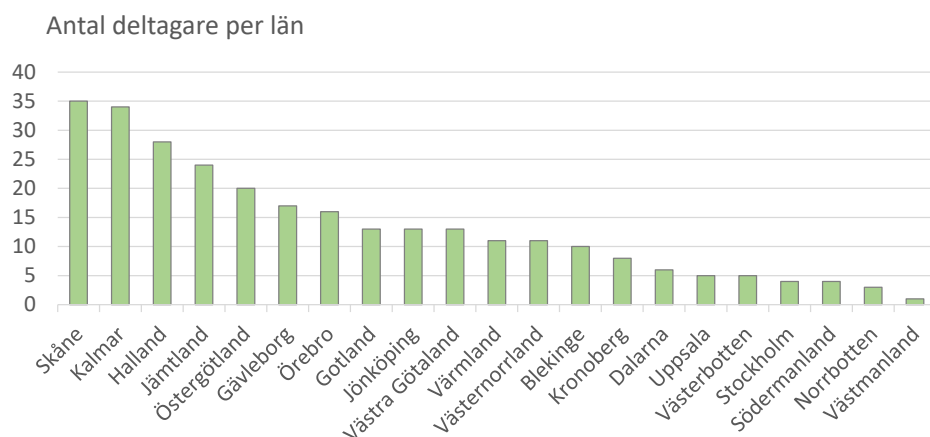
Behövs fler gemensamma utbildningar som denna? Önskemål om ämnesområden.

- Vi behöver fler tillfälle att sprida goda exempel både inom och mellan länsstyrelserna.
- Koppla ihop näringslivsperspektivet med naturvårdsarbetet.
- Koppla ihop det kommunala perspektivet och miljömålsprogrammen.
- Det skulle behövas mer utbildning riktat till politiker.
- Kurser om beredskap eller samhällsplanering
- Behövs tillfälle när vi får höra goda exempel från andra länsstyrelser
- Behövs riktade kurser till politiker; koppla ihop näringslivsperspektivet med naturvårdsarbetet

Vilka var deltagarna?

Vi hade hjälp av kommunikationsenheten i Skåne att ta in anmälningar och fick deltagarlistor därifrån. Det är dessa våra sammanställningar bygger på. Innan vi gjorde sammanställningarna rensades listorna på dubletter. Totalt var ca 300 unika deltagare anmälda. Av dessa deltog ca 250 per tillfälle. Flera kan ha sett de inspelade webinarerna i efterhand,

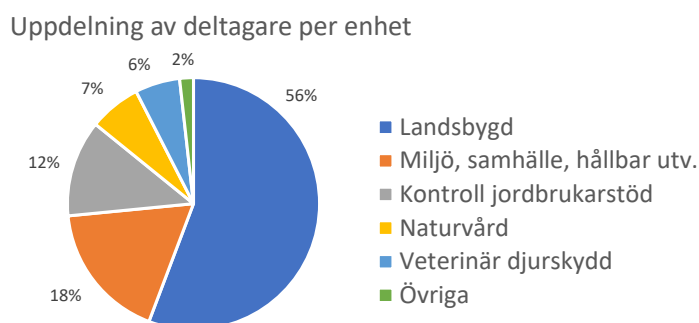
I anmälan bad vi även om uppgifter om Länsstyrelse, Avdelning/Enhet samt arbetsområde. Alla länsstyrelser var representerad med minst 1 deltagare, se Figur 3. De länsstyrelser som deltog med flest deltagare var Skåne och Kalmar och, en bit efter, Hallands län. Vilket är föga förvånande då det är dessa län som projektgruppen representerar. Ca 10 deltagare kom utifrån, framför allt från Jordbruksverket och livsmedelsverket.

Figur 3

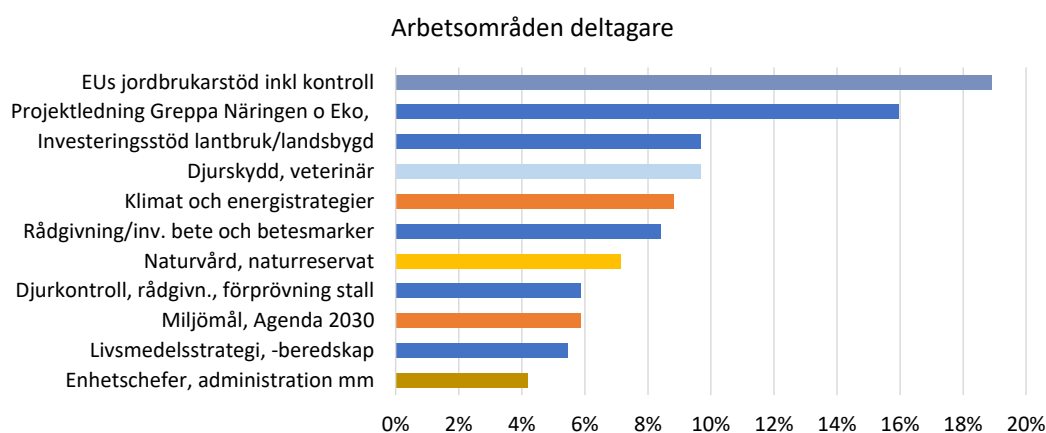
Eftersom organisationsuppbyggnaden med enheter och avdelningar skiljer sig åt mellan länen så gjorde vi en skattad sammanslagning. Vissa länsstyrelser har kontroll av jordbrukarstöd inom landsbygd-/lantbruksenheter eller avdelningar, andra inte.

Drygt hälften av deltagarna arbetade på landsbygdsenheter (eller motsvarande), se Figur 4. Därefter kom deltagare som arbetar inom enheter/avdelningar för miljö, samhälle, hållbar utveckling och liknande.

Figur 4

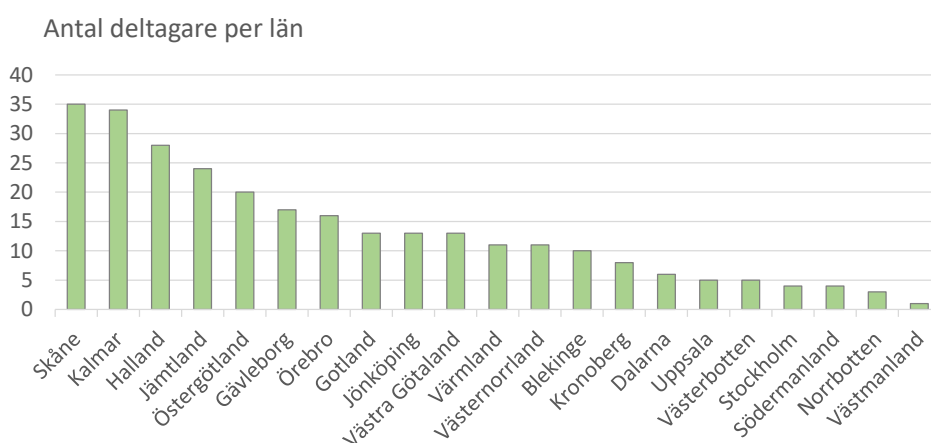
Inom motsvarande enheter och avdelningar kan arbetsuppgifter skilja sig åt mellan länen. Därför gjorde vi också en sammanställning över deltagarnas arbetsområden, se Figur 5. Dessa grupperades också under ett antal kategorier. Här ser vi att deltagare som arbetar med jordbrukarstöd och kontroll samt med kompetensutveckling till lantbruket dominerade. Endast 9 chefer från 8 län deltog (3 %). Alla utom två inom landsbygd/lantbruk och jordbrukarstöd.

Figur 5

Positiv respons

För att utvärdera webinarier skickades enkäter ut digitalt efter respektive webinarie via Webropol. De bestod dels av frågor med förvalda svarsalternativ och frågor deltagarna kunde lämna egna svar på. Se diagram i Figur 6 och Figur 7.

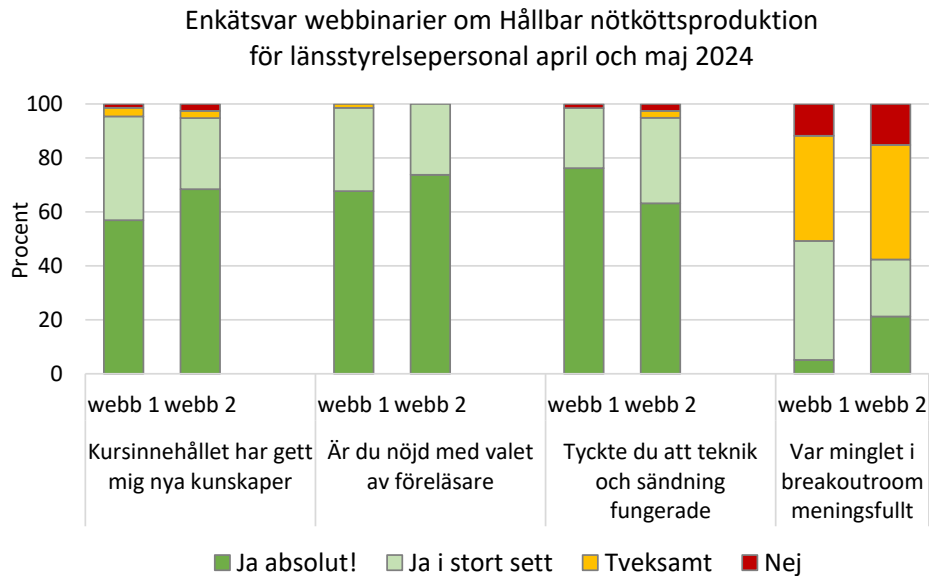
Enkät svar

Det är ingen tvekan om att denna utbildningssatsning har haft betydelse och kommer att inverka på ett positivt sätt i länsstyrelsernas arbete. Att den gett ny användbar kunskap men också inspirerat och motiverat till handling. Läs gärna textsvaren längre ner.

Förvalda svarsalternativ

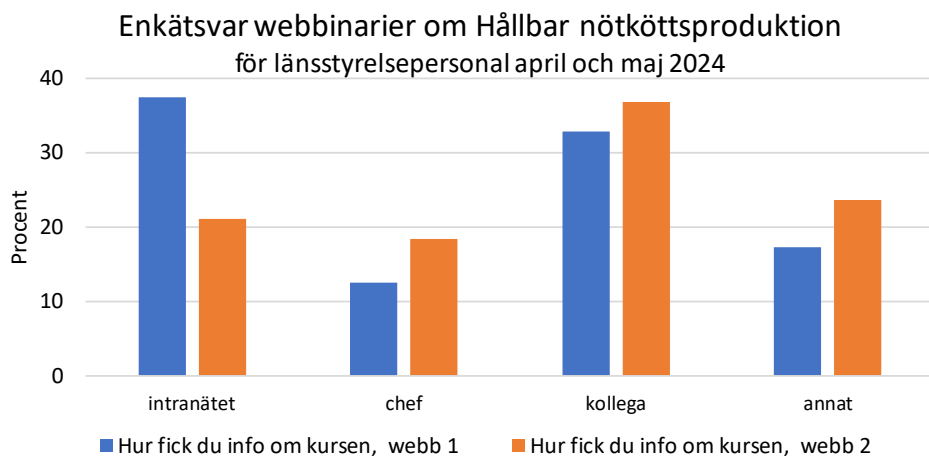
Sammantaget var deltagarna mycket positiva till kursinnehåll, föredragshållare samt teknik och sändning. Mindre givande tyckte de att

minglet i breakoutrooms var.

Figur 6

I enkäten frågade vi även hur deltagarna hade fått information om kursen. Här kan vi konstatera att annonseringen på intranätet varit viktig. Likaså spridningen mellan kolleger.

Figur 7

Frisvar

Hur kommer du att använda kunskapen?

- I mitt arbete med investeringsstöd till landsbygden
- Bra ingång i fortsatt arbete med grön infrastruktur att ha bättre grundkunskap om systemprocesserna och beroendena som finns.

- Vid revidering av vår energi- och klimatstrategi
- Jag har redan börjat sprida kunskaperna jag fick på min myndighet och hoppas på fortsatta liknande mötet.
- Vid diskussioner ute i fält (rådgivning) och vid alla tillfällen där kompetensen passar att förmedla.
- Fortsätter inom mitt arbete på Eldrimner at jobba för utvecklingen av slakt och härkomstgård som kan vara en pusselbit för nötköttsproduktion och göra naturbetesmarker än mera attraktivt - för uppfödarna och för konsumenterna.
- Fått uppslag till nya kompetensutvecklingsprojekt.
- Fått en bättre helhetsbild av området och motsättningarna.
- I hur jag väljer min kost
- Ha med det när vi planerar aktiviteter.
- Väl underbyggda argument för att även fortsättningsvis arbeta för den betesbaserade köttproduktionen lokalt. Tips på föreläsare till seminarier vi anordnar.
- Som informatör för jordbrukarstöden är det bra att ha flera ben att stå på när man vill motivera till förändring och varför det är viktigt att jobba med utvecklingen inom lantbruket. Kommer även att det privat som motivation för att få andra att också välja svenskt.
- Bra att ha kunskap om den senaste forskningen för att kunna peppa våra lantbrukare att kämpa på.
- Tänka mer på hur man kan lagra in kol i markerna, mestadels åkermark då dock.
- Den kommer att vävas in i det ordinarie arbetet med rådgivning, kompetensutveckling och miljömålsarbetet inom Ett rikt odlingslandskap.
- Bra att får verifiering på att jag har koll på läget. Gör det lättare att ta aktiv del i dialog när det uppstår möjligheter. Cederberg, Tidåker och Röö's är lysande. Och det var bra att få EKO-marknadsbilden, den följer jag inte så noga i jobbet annars.
- Är biolog så inte alls egentligen. Saknar lite grundläggande kunskap kände jag. Skulle aldrig ge mig på att betesplanera MEN det är bra info att ta med sig hur komplext allt är. Mer respekt för lantbrukarna!
- Diskutera dessa frågor med mina kollegor inom ramen för vårt arbete:
- Bra att få en överblick.
- I mötet med lantbrukare så är det alltid en fördel om man har vissa kunskaper på deras område. Det ökar förståelsen från mitt håll

gentemot lantbrukaren och det ökar förtroendet från lantbrukarens håll gentemot mig i min yrkesroll.

- Göra så mycket jag bara kan för att påverka utvecklingsarbetet av regler för jordbrukspolitiken fr.o.m. 2028 så att klimatanpassningar och arbete för hållbarhet får utrymme och förståelse inom jordbrukarstöden.
- Möjligen i kommande utlysningar om stöd till samarbete kanske, inte tänkt igenom ännu
- Möjligen i kommande utlysningar om stöd till samarbete kanske, inte tänkt igenom ännu
- Att få möjlighet att bredda min kunskap inom det verksamhetsområde som jag handlägger ärenden i är värdefullt för mig, och i mina kontakter med jordbrukare
- Försöka sprida bilden av att det är fler indikatorer än klimat som vi behöver beakta.
- Sprida till vänner, kollegor med mera
- Göra fler medvetna val vid köp av mat. Tänka mer på exempelvis märkningar, ursprung osv.
- I kommunikation med lantbrukare.
- Återspegla den i diverse kommunikationsmaterial jag tar fram och utredningsverksamhet där jag medverkar.
- Vid revidering av vår energi- klimatstrategi.
- Lättare kunna bemötargument från människor som fokuserar på en enda liten del i helheten.
- Jag kommer att sprida kunskapen till nära kära.
- Lättare kunna bemöta argument från människor som fokuserar på en enda liten del i helheten
- Jag kommer att sprida kunskapen till nära och kära.
- Arbete inom våra projekt för kompetensutveckling och livsmedelsstrategin. Inspiration till vidare kompetensutveckling både lantbrukare men också aktörer och politiker inom länet.
- Jobba mer med betesdrifter.
- I mitt fortsatta arbete med kompetensutveckling har jag nytta av det jag lärt mig
- Kanske ingen direkt användning, men fått ökad kunskap nya perspektiv angående bete, nötkött- mjölkproduktion, klimat och biologisk mångfald.
- Jag har fått kunskap att använda i diskussion med sökande och medarbetare. Eventuell även att använda i ansökningar/utlysningar.

- Jag använder den redan! Kunskap behöver alltid fyllas på!
- Hitta mer samverkan internt för att arbeta med frågorna tydligare.
- Kunskap att använda i diskussion med sökande och medarbetare. Eventuell även i ansökningar/utlysningar.
- I bedömningar av inkomna offerter för kurser och rådgivningar
- När jag ger råd om betesskötsel på naturbete kommer jag att tipsa om sent betessläpp där det är lämpligt, efter Tommy Lennartssons exempel från Stensjö by.
- Jordbruksverkets kommunikation om hållbar produktion och konsumtion av mat.
- Jag har redan börjat sprida kunskaperna jag fick på min myndighet och hoppas på fortsatta liknande mötet.
- För att bidra i arbetet med att hitta synergier mellan energiproduktion och jordbruksmark.
- Se över om verksamheten tillåter annan typ av riktad information ut till vår målgrupp med inspiration och tema från föreläsningarna.
- Nya idéer till kompetensutvecklingsprojekt och vad som kan vara viktigt att fokusera på
- Jag kommer att referera till mycket av det som Gunnar Rundgren sa. Eftersom jag tycker att hans föreläsning var briljant :-)
- Jag kan kanske inte direkt använda mig av kunskapen, jag handlägger investeringsstöd till jordbruk. Men det var ändå nyttig kunskap att ta till sig, och få ytterligare förståelse för jordbruk och jordbrukarna. Och inte minst nötkreaturens viktiga roll!
- Kurs för lantbrukare om betesstrategier på vall respektive naturbetesmark.

Andra synpunkter:

- Så bra föreläsare som kunde prata helhet och sätta saker i sitt sammanhang, men efter lång förmidag med intressanta föredrag orkade man inte ngt mingel/diskussion.
- Fantastiskt bra föreläsare, på en nivå med gedigen kunskap.
- Massor av ny inspiration.
- Manfall i minglet. Många droppade av såg jag, vi var två personer.
- Jag kunde inte medverka på minglet, jag hade andra arbetsuppgifter.
- Mest inspiration, är redan insatt i frågorna.
- Jag var bara med på första timmen för att få intro o den större bilden av hur det ser ut i världen

- Den sista föreläsaren tyckte jag var tveksam, att det var hans personliga åsikter om vad som är hållbart framgick men är det inte bättre att ha föreläsare som bygger det de säger på forskning och vetenskap?
- Men det var nyttigt att fräscha upp kunskap och engagemang.
- Deltog för generell kompetensutveckling kring ämnet och villkoren och utmaningarna för lantbrukaren som jag handlägger ärenden för men där arbetet i sig inte är kopplat till detta ämne. Därför tillförde inte breakout rooms så mycket för min egen del men ett smidigt sätt at man blev slussad och det avslutades automatiskt. Hade varit smidigt med lite mer förvarning om sluttiden än en minut.
- Inspiration och uppdatering av vad som händer på området. Det var en bra bredd på vinklar!
- Arbetar med stöd till landsbygden och är mycket styrd av Jordbruksverkets regelverk, men jag har fått inspiration av föreläsningen.
- Det var mycket bra val av föreläsare, och bra med en bredd av föreläsare som ser på nötkött ut olika perspektiv. Det visar att allt är inte så enkelt och glasklart som det ibland låter i debatten, och man kan se på en viss sak ur många olika synvinklar.
- För mig gav webinariet mycket värdefull kunskap som jag kommer ha glädje av; däremot kommer det troligen inte påverka mitt jobb som handläggare särskilt mycket eftersom jag ändå bara kan handlägga enligt gällande regelverk.
- Det var ett mycket bra webinarium, tack för det! Har dock en önskan om att det läggs in längre pauser, särskilt när det håller på så pass länge som flera timmar. Hur intressant det än är går det inte att hålla fokus uppe i flera timmar i sträck, utan pauser är nödvändigt för att kunna ta in och bearbeta information. Under aktiviteter som kräver stort fokus är 5 min paus tyvärr för lite (det finns flera studier som visar det). Förslagsvis 10 min paus varje 45 min.
- Utbildningar som dessa uppskattades! Viktigt att få lyssna på fler. Viktigt att nätverka och diskutera gemensam grundplatta över hela landet. Break out rooms möjliggjorde bra diskussioner. Bra med styrda frågor. Riktigt bra upplägg på föreläsningarna med korta nedslag i aktuella ämnen och relevant forskning. Hann mycket på kort tid! Mycket uppskattade föreläsare. Ser helheten och bredden. Bra med föreläsningen om grunderna i början. Mycket värdefull uppdatering i ämnet.
- ALLA anställda på länsstyrelserna borde lyssna på detta!
- Var det några lantbrukare inbjudna? Lantbrukarna jobbar ju med dessa frågor och dem som kan sina marker och djur bäst. tycker at den kompetensen är väldigt viktig att ha med

- Prata långsammare Christel Cederberg talade för fort, hade för små bilder. man kunde inte läsa på staplarna och allt gick i en rasande fart. Många tjattrade under tiden vilket störde mycket. Det hade varit bättre att Christel fått dubbelt så lång tid och att ni hoppat över breakout. Tänker att det var forskarnivå på föreläsningen och inledningen var grundnivå.
- Vi deltog inte i breakout-rummet eftersom vi hade samlat medarbetare från flera olika enheter i ett konferensrum i stället. Det kan lyftas till fler men då ska man nog ta mer tid.
- Kanske att bjuda in någon som arbetar i ett småskaligt lantbruk för att höra det perspektivet mer. Utmaningar, möjligheter osv direkt från en persons vardag vore intressant.

Ge exempel på nya samarbeten

- Eldrimner – lantbruksenheten i Jämtlands län: om slakt på härkomstgård och utmaningar och möjligheter för länet.
- Kontakta miljö och kolla om intresse finns.
- Samverkan internt.
- Har redan bra samarbeten både inom länsstyrelsen och med andra länsstyrelser samt branschens organisationer i länet.
- Inom Forskning och näringsliv.
- Möjliga ingångar till samverkan med miljömålsarbetet, kommuner, landsbygdsutvecklingen och regionala aktörer.
- Inga nya samarbeten kom som ett direkt resultat av utbildningen. Men kanske på längre sikt. men då behövs lite mer tid för att samtala i mindre grupper med det fokuset
- Vad och hur ska vi producera i framtiden Hampa för mat och isolering? Bönor, ärter vilka volymer behövs synen på gräs uppfödda idisslare kvalitet och hälsa vinteruppfödning
- Inga nya samarbeten kom som ett direkt resultat av utbildningen. Men kanske på längre sikt. men då behövs lite mer tid för att samtala i mindre grupper med det fokuset
- Möjliga ingångar till samverkan med miljömålsarbetet, kommuner, landsbygdsutvecklingen och regionala aktörer.
- Samarbetar redan brett inom myndigheten, med andra länsstyrelser och med företag och organisationer i länet.
- Det hade varit bra om länsstyrelserna kunde komma fram till ett gemensamt sätt att kommunicera. Att både ekologiskt, svenskt, naturbete och en totalt sett minskad köttkonsumtion är viktiga val. Det blir så ofta ett munhuggeri mellan vilket av budskapen som ska kommuniceras, trots att alla delarna är sanna och viktiga. Vi måste

kunna säga det på ett samlat sätt istället för att det uppfattas som att vi är osams.

Slutsatser

Projektgruppens reflektioner

Deltagarkategorier: Vi hade önskat ett större deltagande från andra enheter än landsbygd. Särskilt från kategorin chefer. Styrning och ledning från chefsnivå är en förutsättning för att anställda ska ha möjlighet att delta.

Val av föreläsare: Eftersom så många med arbetsområden som anknyter direkt till lantbruket tror vi att de föreläsare vi valt (bland de mest kunniga i landet inom sina respektive områden) också kan ha varit välkända för många och därför verkat som ett dragplåster för webinarierna.

Teknik: Det var nödvändigt att använda ett annat digitalt mötesverktyg än Skype.

Ett alternativ, eller komplement, till Breakout room kan vara att ta hjälp av annan teknik som t ex Mentimeter. Där man kan skapa interaktiva frågor för att få med deltagarna. Kan vara ett bättre sätt än breakoutroom.

Övriga tankar under och efter projektets gång.

- Det räcker inte med 2 x 3 timmar kunskapsföreläsningar för att det ska bli samarbete som leder till verkstad på respektive länsstyrelse.
- Det kan behövas någon form av aktivitetsplan som bygger vidare på webinarierna som kan främja och underlätta att komma i gång med samverkan.
- Lyfta och sprida goda exempel på tvärspektoriella påbörjade arbete som kan inspirera till verkstad på andra länsstyrelser.
- Miljömålsarbetet måste komma mer i fokus och vara vägledande i länsstyrelsernas totala arbete generellt. Ser antagligen mycket olika ut på olika länsstyrelser.
- Vi skulle behövt mer hjälp av styrgruppen för att implementera och förankra projektets gemensamma utbildningsaktiviteter i sina nätverk så att initiativet kommer ovanifrån. Projektgruppen väger inte tillräckligt tungt och har inte mandat att uppmana till

utbildningar. Kanske är detta en anledning till att andra enheter, utöver landsbygd, var underrepresenterade och att väldigt få chefer deltog.

- Det är viktigt att prata mer om att miljömålsarbete och lantbrukets ekonomi är intimt sammankopplade, både på kort och lång sikt.
- Miljömålsarbetet kan inte enbart ligga hos miljömålssamordnarna om målen ska nås.
- Vi skulle vilja uppvakta politiker på hög nivå hållbar betesbaserad köttproduktion (inklusive Landsbygdsministern).
- Det är viktigt att ledning/chefers lyfter målkonflikter och vågar vara i det jobbiga!
- I dagsläget upplever vi att initiativ till tvärsektoriellt arbete i hög grad sker på medarbetar/individnivå och ej på lednings/chefsnivå. Mycket är individstyrt.

Utmaningar till kommande projekt

Formen

Formen måste utformas beroende på ämne och syftet med utbildningsprojektet. Webinarier kan fungerat bra när det gäller ren kunskapsspridning inom olika ämnen. För att det ska bli verkstad vad gäller samverkan så krävs mer interaktion. Hur denna ska utformas är en utmaning. De breakout room vi ordnade fungerade över lag dåligt då många inte deltog. Dels kan deltagare varit trötta efter föreläsningarna. Eller så var de inte tillräckligt motiverade till att diskutera samverkan utan lockades av föredragshållarna. Det kan även bero på att många tycker det är svårt och obehagligt att möta nya personer på Skype.

Det behövs mer reflektionstid innan man kan diskutera med andra. Deltagarnas förkunskaper inom ämnet skilde sig stort, vilket också kan hindra en diskussion eftersom man kanske talar lite "olika språk".

Vi tror att man ska dela upp kunskapsinhämtning och diskussioner. Både vad gäller tidpunkt och forum. Deltagarna behöver en helt annan förberedelse för diskussionsarbete än vad som krävs för en föreläsning. Alla anställda, en stor del handläggare, ser antagligen inte sin roll i att samverka och påverka. Kanske inte ens är intresserade av det.

Det krävs en fysisk fortsättning för att projektet inte bara ska vara en kunskapsinhämtning, utan att arbetet med just samverkan mellan enheter/avdelningar på länsstyrelserna påbörjas och fortskrider. Med fysisk fortsättning menar vi ett framtaget arbetsmaterial för förankring på respektive länsstyrelse.

Att nå målet med ökad samverkan inom länsstyrelserna

För att få till en samverkan mellan länsstyrelsernas olika enheter/avdelningar krävs initiativtagande av chefer och organisation. Det måste särskilt finnas en vilja och styrning uppifrån. Det räcker inte att anställda på "golvet" arbetar för samverkan om det inte uppmuntras och prioriteras av chefer och ledning.

Att nå målet med *Ökad helhetssyn kring hållbar livsmedelsproduktion*

Alla verksamheter på länsstyrelserna anser kanske inte att detta är ett område som berör deras verksamhet. Kan dock bero på förutfattade meningar och avsaknad av helhetstänkande.

Kan det vara så att stuprörsarbete i organisationen innebär avsaknad av helhetssyn. Helhetssynen är dock viktig för att uppfylla vissa mål i regleringsbrevet som har koppling till hållbar livsmedelsproduktion (t ex mål 1A och 1C) som även kräver återkoppling.

Förutsättningar och finansiering att arbeta med dessa frågor förändras hela tiden. Det kan därför saknas medel för att långsiktigt arbeta med samverkansfrågor inom området.

Vi tror även att respektive länsstyrelser ledning och chefers personliga kunskap och intresse för frågan har betydelse. På flera platser vet vi att ledning och chefer har lågt engagemang för miljömålsarbetet och därför prioriteras inte samsyn och samverkan. Många vågar inte ta de jobbiga diskussionerna kring målkonflikter.

Har målen nåtts enligt projektplan

- Vad har genomförts i projektet och hur väl stämmer det överens med projektplanen?
- Vilka grupper har nåtts i projektet och hur väl stämmer det överens med identifierade målgrupper i projektplanen?

På vilket sätt har projektet ändrat målgruppens beteende, arbetssätt eller motsvarande? Hur väl stämmer det överens med målen för projektet?

- **Kort sikt:** Väcka intresse för ökad helhetssyn och dialog mellan sektorer och arbetsområden i frågor kring hållbar nötköttproduktion.
- **Kort och Lång sikt:** Ett projekt för att gemensamt ta sig an utmaningar för att uppnå de nationella miljömålen kopplade till Livsmedelsstrategin.

Har projektet nått önskat resultat?

- Ja och nej. På kort sikt efter sammanlagt 7 timmar tillsammans
- Utvärderingar med positivt utfall
- Gott exempel på fortsatt arbete; Kalmar län;
Tvärsektoriellt arbete påbörjat; ett antal drivande kollegor och ett fåtal engagerade chefer. Fokus på att få verkstad!

Länstyrelserna

www.lansstyrelsen.se